

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA DŽOVANNI PITRUCELLAS
[GIOVANNI PITRUZZELLA]
SECINĀJUMI,
sniegti 2020. gada 10. septembrī¹

Lieta C-450/19

Kilpailu- ja Kuluttajavirasto,
 piedaloties:
Eltel Group Oy,
Eltel Networks Oy

(*Korkein hallinto-oikeus* (Augstākā administratīvā tiesa, Somija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Konkurences pārkāpuma ilguma noteikšana – Kritēriji – Aizliegtas vienošanās, kuru sekas turpinās pēc to formālas izbeigšanas – Nosacījumi – Pretkonkurences rīcības ekonomisko seku noteikšana – Būvdarbu pabeigšana vairākus gadus pēc publiskā līguma noslēgšanas – Maksājumi, kas tiek pārskaitīti pēc būvdarbu veikšanas

I. Ievads

1. Ja iespējama LESD 101. panta pārkāpums izpaužas kā piedāvājumu koordinēšana būvdarbu veikšanai uzsāktā iepirkuma procedūrā, kā tad ir nosakāms datums, kad šī koordinēšana ir beigusies? Vai šī koordinēšana var beigties pirms attiecīgo būvdarbu pabeigšanas vai arī pirms tam, kad par tiem ir samaksāts? Tāds būtībā ir šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu aplūkots jautājums.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Regula Nr. 1/2003

2. Padomes Regulas (EK) Nr. 1/2003 (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā², 25. pants ir formulēts šādi:

“1. Uz pilnvarām, kas ar 23. un 24. pantu piešķirtas Komisijai, attiecas šādi noilguma termiņi:

- a) trīs gadi gadījumā, kad pārkāpti noteikumi attiecībā uz informācijas pieprasīšanu vai pārbaūžu veikšanu;
- b) pieci gadi visu pārējo pārkāpumu gadījumā.

2. Laiku skaita no dienas, kur[ā] izdarīts pārkāpums. Tomēr pārkāpumu turpināšanas vai atkārtotības gadījumā laiku skaita no dienas, kurā pārtrauc pārkāpšanu.

¹ Oriģinālvaloda – franču.

² OV 2003, L 1, 1. lpp.

3. Jebkura rīcība, ko izmeklēšanā vai tiesvedībā attiecībā uz pārkāpumu veikusi Komisija vai dalībvalsts konkurences iestāde, pārtrauc noilguma termiņu soda naudu vai periodisko soda maksājumu uzlikšanai. Noilguma termiņu pārtrauc no dienas, kurā rīcība ir paziņota vismaz vienam uzņēmumam vai vienai uzņēmumu apvienībai, kas piedalījās pārkāpumā. Rīcība, kas pārtrauc termiņa skaitīšanu, jo īpaši iekļauj:

- a) rakstiskus informācijas pieprasījumus, ko izdarījusi Komisija vai dalībvalsts konkurences iestāde;
- b) rakstiskus pārbaužu veikšanas pilnvarojumus, ko savām amatpersonām izsniegusi Komisija vai dalībvalsts konkurences iestāde;
- c) tiesas procesu uzsākšan[u], ko veic Komisija vai dalībvalsts konkurences iestāde;
- d) Komisijas vai dalībvalsts konkurences iestādes iebildumu paziņošanu.

4. Noilguma termiņa pārtraukšana attiecas uz visiem uzņēmumiem vai uzņēmumu apvienībām, kas piedalījās pārkāpumā.

5. Pēc katra pārtraukuma noilgums sākas no jauna. Tomēr vēlākais, kad iestājas noilgums, ir diena, kurā beidzas termiņš, kas ir divreiz ilgāks par noilguma termiņu, ja Komisija nav uzlikusi soda naudu vai periodisko soda maksājumu. Šo termiņu pagarina par laiku, uz kuru noilguma termiņš ir pārtraukts atbilstoši 6. punktam.

6. Noilguma termiņu soda naudu vai periodisko soda maksājumu uzlikšanai pārtrauc uz laiku, kamēr Komisijas lēmumu izskata Eiropas [Savienības] Tiesas procesā.”

B. Somijas tiesības

3. *Kilpailunrajoituslaki* (Likums par konkurences ierobežojumu novēršanu) 1.a pantā ir paredzēts, ka “[EK līguma] 81. un 82. panta noteikumus piemēro, ja konkurences ierobežojumi var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm”.

4. Šī likuma 4. pants ir formulēts šādi:

“Ir aizliegti visi nolīgumi starp komersantiem, komersantu apvienību lēmumi un komersantu saskaņotas darbības, kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci.

Ir aizliegti nolīgumi, lēmumi un darbības, ar ko tostarp:

- 1) tieši vai netieši nosaka iepirkuma vai pārdošanas cenas vai kādus citus tirdzniecības nosacījumus;
- 2) ierobežo vai kontrolē ražošanu, noietu tirgū, tehnoloģiju attīstību vai investīcijas;
- 3) sadala tirgus vai piegādes avotus;
- 4) līdzvērtīgos darījumos ar tirdzniecības partneriem piemēro atšķirīgus nosacījumus, tādējādi radot tiem neizdevīgus konkurences apstākļus; vai
- 5) prasa, lai otra puse, slēdzot līgumus, uzņemtos papildu saistības, kas pēc savas būtības vai saskaņā ar nozares praksi nekādi nav saistītas ar attiecīgo līgumu priekšmetu.”

5. Minētā likuma 22. pantā ir noteikts, ka “naudas sodu nevar noteikt tostarp par šī paša likuma 4. panta [...] vai EK līguma 81. vai 82. panta pārkāpumu, ja attiecīgs priekšlikums nav iesniegts tirdzniecības tiesā piecu gadu laikā no konkurences ierobežošanas izbeigšanas vai no brīža, kad iestāde ir uzzinājusi par šo konkurences ierobežošanu”.

III. Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

6. Uzņēmums *Fingrid Oyj* ir galvenais elektroenerģijas pārvades būvdarbu klients Somijā. Šim uzņēmumam tur pieder augstsprieguma tīkls, ko izmanto vispārējai elektroenerģijas pārvades plūsmai, un tas atbild par šī tīkla attīstību. 2007. gada 16. aprīlī tas publicēja iepirkumu par *Keminmaa-Petäjaskoski* 400 kV pārvades līnijas būvniecību. Piedāvājumi bija jāiesniedz līdz 2007. gada 5. jūnijam par darbiem, kuri bija jāpabeidz 2009. gada 12. novembrī.

7. 2007. gada 4. jūnijā Somijas uzņēmums *Eltel Networks Oy* iesniedza piedāvājumu, ar ko uzvarēja iepirkumā. Piedāvājumā ir norādīts, ka projekta pabeigšana un nodošana klientam ir paredzēta 2009. gada 12. novembrī. No *kilpailu- ja kuluttajavirasto* (Konkurences un patērētāju iestāde, Somija, turpmāk tekstā – “Konkurences iestāde”) lēmuma izriet, ka šis piedāvājums tika iesniegts pēc iepriekšējas darbību saskaņošanas ar citu uzņēmumu³, kas bija iespējamās aizliegtās vienošanās dalībnieks. Līgums par būvniecības darbiem starp *Eltel Networks* un *Fingrid* tika parakstīts 2007. gada 19. jūnijā. Būvdarbi tika pabeigti 2009. gada 12. novembrī. Pēdējais maksājums tika veikts 2010. gada 7. janvārī.

8. Ar 2014. gada 31. oktobra lēmumu Konkurences iestāde saskaņā ar Somijas tiesībām iesniedza *markkinaoikeus* (Tirdzniecības tiesa, Somija) priekšlikumu par sodu 35 miljonu EUR apmērā, ko tā gribēja solidarī noteikt *Eltel Networks* un *Eltel Group Oy* (turpmāk tekstā kopā saukti – “*Eltel*”) par to, ka tie ir iespējamās aizliegtās vienošanās dalībnieki⁴. No Konkurences iestādes lēmuma izriet, ka šī aizliegtā vienošanās ir sākta vismaz 2004. gada oktobrī un ir nepārtraukti turpinājusies vismaz līdz 2011. gada martam. *Eltel* tādējādi esot pārkāpis Likuma par konkurences ierobežojumu novēršanu 4. pantu, kā arī LESD 101. pantu, vienojoties ar citu uzņēmumu par cenām, peļņu un elektroenerģijas pārvades līniju projektēšanas un būvniecības tirgu sadali Somijā.

9. 2016. gada 30. martā *markkinaoikeus* (Tirdzniecības tiesa) noraidīja Konkurences iestādes priekšlikumu par naudas sodu. Šī tiesa uzskatīja, ka *Eltel* jau pirms 2009. gada 31. oktobra bija pārtraucis piedalīties iespējamā konkurences ierobežošanā, un Konkurences iestāde nav sniegusi pierādījumus par pārkāpuma turpināšanos pēc šī datuma. No Likuma par konkurences ierobežojumu novēršanu 22. panta izriet, ka Konkurences iestādei priekšlikums par naudas sodu ir jāiesniedz *markkinaoikeus* (Tirdzniecības tiesa) piecu gadu laikā pēc tam, kad konkurences ierobežošana ir izbeigta. Šī tiesa uzskatīja, ka iespējamā aizliegtā vienošanās ir bijusi par konkrētās elektroenerģijas pārvades līnijas projektēšanas darbiem, nevis par pašiem būvniecības darbiem. Taču šie projektēšanas darbi esot pabeigti 2007. gadā.

3 Otrs iesaistītais uzņēmums 2013. gadā Konkurences iestādei iesniedza pieteikumu par iecietības programmas piemērošanu, kā rezultātā šī iestāde veica izmeklēšanu par aizliegto vienošanos. 2014. gada 31. oktobrī Konkurences iestāde šim otram uzņēmumam piemēroja iecietības programmu un to atbrīvoja no visiem sodiem.

4 Šajā ziņā ir jāprecizē, ka no lietas materiāliem izriet, ka aizliegtās vienošanās starp *Eltel* un otru uzņēmumu, kas ir iespējamās aizliegtās vienošanās dalībnieks, pastāvēšana vēl joprojām nav juridiski galīgi pierādīta. *Eltel* apstrīd gan iesniedzējtiesā, gan Tiesā, ka Konkurences iestāde savā 2014. gada 31. oktobra lēmumā ir pietiekami pierādījusi šādas vienošanās pastāvēšanu. Savukārt *markkinaoikeus* (Tirdzniecības tiesa) esot nospriedusi, ka aizliegtā vienošanās attiecas tikai uz elektroenerģijas pārvades līnijas, par kuru notika iepirkums, projektēšanas darbiem, kas šķiet pretēji Konkurences iestādes un iesniedzējtiesas vērtējumam. Tā kā Tiesai nav jānosaka, vai šāda aizliegtā vienošanās patiešām ir bijusi vai ne, nedz arī jānosaka tās iespējamais tvērums, visas atsaucēs šajos secinājumos par aizliegto vienošanos, kurā *Eltel* ir piedalījies, ir jāuztver kā atsaucēs uz aizliegto vienošanos, kuras pastāvēšana ir tikai prezumēta.

10. Konkurences iestāde par šo lēmumu iesniedza iesniedzējtiesā apelācijas sūdzību. Šī iestāde būtībā uzskata, ka nolīgums starp *Eltel* un otru uzņēmumu, kas ir aizliegtās vienošanās dalībnieks, ir bijis noslēgts pirms *Eltel* piedāvājuma iesniegšanas un tas attiecas uz cenām. Šī aizliegtā saskaņošana esot turpinājusies līdz dienai, kad ir veikts pēdējais maksājums (proti, 2010. gada 7. janvārī), jo nolīgums par prettiesisku cenu piemērošanu joprojām bija spēkā. Pakārtoti Konkurences iestāde apgalvo, ka ir jāņem vērā būvdarbu pabeigšanas datums (proti, 2009. gada 12. novembris). Aizliegtās vienošanās ekonomiskās sekas Tiesas judikatūras izpratnē esot turpinājušās, un *Fingrid* esot cietis zaudējumus līdz šiem datumiem samaksātās cenas dēļ. Šajā konkrētajā iepirkuma procedūrā aizliegtā vienošanās esot radījusi konkrētas un ilgstošas sekas, jo cenas samaksa ir sadalīta pa daļām. Aizliegtās vienošanās kaitīgās sekas izpaužoties katru gadu, kad ir jāveic maksājuma daļa, un tās katru gadu ietekmējot uzņēmuma, kas ir aizliegtās vienošanās upuris, darbības izmaksas, kā arī tā ekonomiskos rezultātus. Papildu izmaksas, ko rada samaksātā cena, kura izriet no aizliegtās vienošanās, arī tiek pārnestas uz elektrotīkla operatora klientiem. Konkurences iestāde apgalvo, ka, 2014. gada 31. oktobrī iesniedzot *markkinaoikeus* (Tirdzniecības tiesa) priekšlikumu par naudas soda noteikšanu, tā ir rīkojusies Likuma par konkurences ierobežojumu novēršanu 22. pantā noteiktajā termiņā.

11. *Eltel* savukārt apstrīd šo analīzi un būtībā apgalvo, ka pārkāpuma ilgums būtu jānovērtē atkarībā no laikposma, kurā uzņēmumi, kas ir aizliegtās vienošanās dalībnieki, īstenoja pārkāpjošo rīcību. Publisko būvdarbu līgumu gadījumā nolīguma termiņš sākoties no piedāvājuma iesniegšanas dienas, proti, šajā gadījumā – no 2007. gada 4. jūnija. Pakārtoti varētu ņemt vērā līguma noslēgšanas datumu (proti, 2007. gada 19. jūniju), bet pēc abiem šiem notikumiem aizliegtās vienošanās rezultātā piedāvātajai vai panāktajai cenai vairs neesot ietekmes tirgū. Darbu virzībai vai maksājumu grafikam neesot nekādas ietekmes uz konkurenci tirgū, jo tie neietekmējot pieprasīto cenu. Citādi interpretācijai, ko piedāvā Konkurences iestāde, neesot saistības ar jautājumu par aizliegtās vienošanās radīto konkurences ierobežojumu, un tā esot pretrunā tiesiskās drošības principam. Konkurences iestādes priekšlikums par naudas sodu *markkinaoikeus* (Tirdzniecības tiesa) tāpat esot iesniegts pēc termiņa beigām.

12. Iesniedzējtiesa savukārt balstās uz pieņēmumu, ka konkurss, kurā tika izraudzīts *Eltel*, attiecas uz publisko būvdarbu līgumu par elektroenerģijas pārvades līnijas būvniecību. Šajā konkrētajā situācijā tai ir šaubas par to, līdz kuram brīdim var uzskatīt, ka iespējamā saskaņotā piedāvājuma iesniegšana un no tā izrietošā prettiesiskā cenu noteikšana ir radījusi ekonomiskas sekas. Saskaņā ar valsts judikatūru Likuma par konkurences ierobežojumu novēršanu 22. pantā noteikto piecu gadu termiņu sāk skaitīt no dienas, kad tiek izbeigta pēdējā ar pārkāpumu saistītā rīcība. Tai ir šaubas par to, kā šo termiņu novērtēt situācijā, kurā aizliegtas vienošanās dalībnieks ar tiesību subjektu, kas nav aizliegtas vienošanās dalībnieks, noslēdz publisku būvdarbu līgumu, kurš atbilst attiecīgās aizliegtās vienošanās norunām, vai kurā būvdarbi tiek pabeigti vairākus gadus pēc attiecīgā publiskā būvdarbu līguma noslēgšanas un maksājumi, kas jāveic saskaņā ar šo publisko līgumu, vēl tiek veikti pēc būvdarbu pabeigšanas. Tā norāda, ka Tiesas judikatūrā netiek piedāvāts tāds risinājums, kas acīmredzami būtu izmantojams.

13. Pirmkārt, Tiesa spriedumā *Quinn Barlo* u.c./Komisija⁵ esot nospriedusi, ka konkurences ierobežojuma ekonomiskās sekas var turpināties tikmēr, kamēr spēkā ir nelikumīgās cenas, un pārkāpuma ilguma novērtēšanai var ņemt vērā laikposmu, kurā koluzīvās cenas ir spēkā⁶. Tādējādi pretkonkurences rīcības juridiskajai formai neesot tik lielas nozīmes kā tās ekonomiskajām sekām. Ja būtu jāuzskata, ka šādas sekas var turpināties pat pēc kompleksa un turpināta pārkāpuma formālas pārtraukšanas, un tās būtu jāņem vērā, aprēķinot pārkāpuma ilgumu, tad varētu atbalstīt Konkurences iestādes izvirzīto apgalvojumu. Tomēr iesniedzējtiesa norāda, ka konkurences ierobežojums spriedumā *Quinn Barlo*⁷ atšķiras no pamatlietā aplūkotā.

5 Spriedums, 2013. gada 30. maijs (C-70/12 P, nav publicēts, EU:C:2013:351).

6 Spriedums, 2013. gada 30. maijs, *Quinn Barlo* u.c./Komisija (C-70/12 P, nav publicēts, EU:C:2013:351, 40. punkts).

7 Spriedums, 2013. gada 30. maijs (C-70/12 P, nav publicēts, EU:C:2013:351).

14. Otrkārt, Tiesa spriedumā *EMI Records*⁸ ir nopriedusi, ka situācijā, kad aizliegtās vienošanās vairs nav spēkā, pārkāpuma ilguma konstatēšanai pietiek ar to, ka šīs vienošanās rada sekas pēc to darbības formālas izbeigšanas, piemēram, ja ieinteresēto personu rīcībai netieši ir aizliegtās vienošanās gadījumā raksturīgas saskaņošanas un koordinēšanas darbību pazīmes, kuru rezultāts ir tāds pats, kāds bija izvirzīts ar šo vienošanos⁹. Ja ir tā, kā to apgalvo *Eltel*, ka publiskajos būvdarbu līgumos piemērotās cenas un aizliegtās vienošanās ietekme uz konkurenci turpinās tikai līdz piedāvājuma iesniegšanas vai arī līguma noslēgšanas brīdim, tad būtu jāpiekrit *Eltel* apgalvojumam un jāatzīst, ka Konkurences iestādes priekšlikums par naudas sodu *markkinaoikeus* (Tirdzniecības tiesa) ir iesniegts pēc termiņa beigām.

15. Iesniedzējtiesa turklāt norāda, ka jautājums par iespējamo konkurences pārkāpuma ilgumu ir nošķirams no jautājuma par apgalvotās aizliegtās vienošanās upuriem galu galā nodarīto kaitējumu¹⁰.

16. Šādā situācijā *Korkein hallinto-oikeus* (Augstākā administratīvā tiesa, Somija) nolēma apturēt tiesvedību un ar lēmumu, kas Tiesas kanceleijā iesniegts 2019. gada 13. jūnijā, uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai LESD 101. pantā ietverto konkurences režīmu var interpretēt tādējādi, ka situācijā, kurā aizliegtas vienošanās dalībnieks ar tiesību subjektu, kas nav aizliegtas vienošanās dalībnieks, ir noslēdzis [publisko būvdarbu] līgumu, kurš atbilst attiecīgās aizliegtās vienošanās norunām, konkurences pārkāpums tā radīto ekonomisko seku dēļ turpinās tikmēr, kamēr tiek pildītas no līguma izrietošās līgumsaistības vai kamēr līgumpartneriem tiek veikti maksājumi par darbu izpildi, t.i., līdz brīdim, kad tiek veikts pēdējais maksājums par darbu izpildi, vai vismaz līdz brīdim, kad attiecīgie darbi tiek pabeigti, vai arī var uzskatīt, ka konkurences pārkāpums turpinās tikai līdz brīdim, kad pārkāpumā vainojamais uzņēmums ir iesniedzis piedāvājumu par attiecīgo darbu veikšanu vai arī ir noslēdzis līgumu par darbu izpildi?”

IV. Tiesvedība Tiesā

17. Konkurences iestāde, *Eltel*, Somijas, Vācijas, Itālijas un Latvijas valdības, kā arī Eiropas Komisija iesniedza Tiesai rakstveida apsvērumus.

18. Pēc Tiesas otrās palātas 2020. gada 16. aprīļa lēmuma atcelt Tiesā sākotnēji paredzēto tiesas sēdi minētā palāta, no vienas puses, un ģenerāladvokāts, no otras puses, uzdeva jautājumus rakstveida atbilžu sniegšanai visiem šīs prejudiciālās tiesvedības rakstveida daļas dalībniekiem. Konkurences iestāde, *Eltel*, Somijas, Itālijas un Latvijas valdības, kā arī Komisija iesniedza Tiesai atbildes uz šiem jautājumiem.

V. Vērtējums

19. Iesniedzējtiesa Tiesai būtībā jautā, kā noteikt iespējamā LESD 101. panta 1. punkta pārkāpuma beigu brīdi gadījumā, ja pārkāpumu veido saskaņotas darbības starp aizliegtās vienošanās dalībniekiem par piedāvājumiem, kas jāiesniedz projektēšanas un būvdarbu iepirkuma procedūrā, kura šajā gadījumā attiecas uz elektroenerģijas pārvades līnijas būvniecību. Šis jautājums Tiesai ir uzdots saistībā ar Konkurences iestādes lūgumu noteikt naudas sodu *Eltel* situācijā, kad pamatlietas dalībniekiem ir strīds par datumu, kurā ir beidzies noilguma termiņš naudas soda uzlikšanai.

8 Spriedums, 1976. gada 15. jūnijs (51/75, EU:C:1976:85).

9 Iesniedzējtiesa šeit atsaucas uz 1976. gada 15. jūnija sprieduma *EMI Records* (51/75, EU:C:1976:85) 30. un 31. punktu.

10 Šajā jautājumā iesniedzējtiesa precizē, ka Somijas tiesībās par kaitējuma rašanās brīdi (un tāpat – par noilguma termiņa sākumu kompensāciju jomā) tiek atzīts nevis cenas samaksas datums, bet gan līguma noslēgšanas datums.

A. Ievada piezīmes

20. Pirms sāku šī jautājuma vērtējumu vēlos formulēt divas ievada piezīmju grupas, no kurām viena attiecas uz valsts tiesību skaidrojumu un otra – uz Savienības konkurences politikas īstenošanas decentralizēto raksturu.

21. Pirmkārt, attiecībā uz valsts tiesību situāciju, pirmšķietami un pat tad, ja uz Tiesai uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem attiecas prezumpcija par prejudiciālā jautājuma atbilstību pamatlietas izspriešanai¹¹, no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka Likuma par konkurences ierobežošanu 22. pantā ir paredzēti divi iespējamie piecu gadu noilguma termiņa sākuma brīži, proti, vai nu pārkāpuma izbeigšana, vai brīdis, kad Konkurences iestāde ir uzzinājusi par pretkonkurences rīcību. Minētā iestāde par šo rīcību uzzināja 2013. gada 31. janvārī un savu priekšlikumu par naudas sodu iesniedza 2014. gada 31. oktobrī. Ja būtu jāizvēlas Likuma par konkurences ierobežojumu novēršanu 22. pantā paredzētā noilguma termiņa sākuma otrais variants, varētu apšaubīt Tiesas atbildes uz prejudiciālo jautājumu, kas uzdots pamatlietas izspriešanai, lietderību.

22. Tomēr šīs šaubas tika kļiedētas ar papildu informāciju, ko Tiesa saņēma atbildēs uz saviem jautājumiem. Starp *Eltel* un Somijas valdību, šķiet, nav strīda par to, ka vienota un turpināta pārkāpuma gadījumā, kas jau ir izbeigts, ir jāpiemēro tikai pirmais piecu gadu noilguma termiņa sākuma brīdis – proti, pārkāpuma beigu datums. Tādējādi vairs nav šaubu par uzdotā jautājuma lietderību pamatlietas izspriešanā.

23. Otrkārt, ir jākonstatē, ka šajā lietā runa ir par decentralizētu Savienības konkurences politikas īstenošanu. Šajā ziņā uzreiz ir jānorāda, ka noilguma regulējums, kas ir piemērojams valsts konkurences iestāžu veiktajām darbībām, pats par sevi Savienības tiesībās netiek reglamentēts.

24. Protams, Regulas Nr. 1/2003 VII nodaļa ir veltīta noilgumam. Tomēr tajā paredzētie noteikumi ir piemērojami tikai attiecībā uz Komisiju. Šīs regulas 25. panta 1. punktā it īpaši ir paredzēts, ka *Komisijas* sodīšanas pilnvarām saistībā ar LESD 101. panta pārkāpumiem ir piemērojams piecu gadu noilguma termiņš. Termiņu sāk skaitīt no dienas, kurā izdarīts pārkāpums, vai arī pārkāpuma turpināšanas vai atkārtotības gadījumā – no dienas, kurā pārtrauc pārkāpumu¹². No lietas materiāliem izriet, ka valsts likumdevējs Konkurences iestādes prasībai ir izvēlējis tādu pašu noilguma termiņu, kādu Savienības likumdevējs ir noteicis Komisijai, proti, piecus gadus.

25. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2019/1 (2018. gada 11. decembris) par apstākļu nodrošināšanu nolūkā dot dalībvalstu konkurences iestādēm iespēju efektīvāk izpildīt konkurences noteikumus un par iekšējā tirgus pienācīgas darbības nodrošināšanu¹³, nenosakot noilguma termiņu, ir nostiprināts princips, saskaņā ar kuru, lai efektīvi īstenotu LESD 101. pantu, ir nepieciešams paredzēt “praktiskus noteikumus”, tostarp paredzot, ka “konkrētās valsts noilguma termiņa skaitīšanu aptur vai pārtrauc uz laiku, kamēr ilgst procedūra citu dalībvalstu [valsts konkurences iestādēs] vai Komisijā”, tomēr neliedzot dalībvalstīm paturēt vai ieviest absolūtus noilguma termiņus, ja vien tādu absolūtu noilguma termiņu ilgums “nepadara efektīvu [LESD 101. panta] izpildi par praktiski neiespējamu vai pārmērīgi sarežģītu”¹⁴. Direktīvas 2019/1 29. pantā šīs prasības tiek apstiprinātas. Konkrētās valsts noilguma termiņa noteikšana Savienības likumdevēja izpratnē tāpat ir dalībvalstu atbildība un tāpat izriet no procesuālās autonomijas principa.

11 Apjomīgajā judikatūrā skat. spriedumus, 2017. gada 31. janvāris, *Lounani* (C-573/14, EU:C:2017:71, 56. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī 2020. gada 27. februāris, *Land Sachsen-Anhalt* (Ierēdņu un tiesnešu atalgojums) (no C-773/18 līdz C-775/18, EU:C:2020:125, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).

12 Skat. Regulas Nr. 1/2003 25. panta 2. punktu.

13 OV 2019, L 11, 3. lpp. Ir jānorāda, ka vēl nav beidzies termiņš šīs direktīvas transponēšanai (skat. minētās direktīvas 34. panta 1. punktu).

14 Direktīvas 2019/1 70. apsvērumus.

26. Tomēr jāatzīmē, ka uzdotais jautājums neattiecas tik daudz uz pašu noilguma termiņa ilgumu, kā uz šī termiņa sākuma brīdi. Kā norādīts iepriekš, Regulā Nr. 1/2003 šis termiņš sākas no brīža, kad pārkāpums ir izbeigts. Iespējamā LESD 101. panta 1. punkta pārkāpuma ilguma noteikšana neapšaubāmi ir Savienības tiesību jautājums.

B. Par pārkāpuma ilgumu tādā situācijā kā pamatlietā

27. Lai pamatlietā novērtētu iespējamā LESD 101. panta 1. punkta pārkāpuma ilgumu, ir jāatgādina tā būtiskās iezīmes. Tātad minēto pārkāpumu veidoja uzņēmumu savstarpēja koordinācija, lai manipulētu iepirkuma procedūru, kas sāka publiskā būvdarbu līguma slēgšanai. Publiskais līgums tika noslēgts tajā pašā mēnesī, kad tika iesniegts piedāvājums. Tomēr būvdarbi, kā arī maksājumi tika veikti vairāku gadu garumā: darbi tika pabeigti divus gadus un piecus mēnešus pēc piedāvājuma iesniegšanas un līguma noslēgšanas, savukārt pēdējais maksājums tika veikts divus gadus un septiņus mēnešus pēc šiem abiem notikumiem.

1. Pārkāpuma ilgums Tiesas judikatūrā

28. Tiesā bieži rodas jautājums par aizliegtās vienošanās ilgumu, jo soda bardzība ir it īpaši atkarīga no pārkāpuma ilguma, tādējādi uzņēmumi, kuriem tiek pārņemts LESD 101. panta 1. punkta pārkāpums, lai samazinātu sodu, bieži sniedz argumentāciju saistībā ar šo ilgumu.

29. Atbilstoši iesniedzējtiesas norādītajam Tiesa saistībā ar vairs spēkā neesošu aizliegto vienošanos jau ir nospriedusi, ka LESD 101. panta piemērošanai pietiek ar to, ka šīs aizliegtās vienošanās ekonomiskās sekas turpinās pēc šīs vienošanās spēkā esamības formālas izbeigšanas¹⁵. Konkrētāk, "aizliegt[a] vienošan[ās] starp uzņēmumiem ir jāuzskata par turpinātu tikai tad, ja dalībnieku rīcība ļauj secināt, ka aizliegtas vienošanās darbībai raksturīgās saskaņošanas un koordinēšanas pazīmes turpinās, un tā rezultātā tiek sasniegts tas pats mērķis, kāds bija izvirzīts ar aizliegto vienošanos"¹⁶.

30. Tiesa šo judikatūru ir pārņēmusi un piemērojusi izdevniecības jomā ar spriedumu *Binon*¹⁷, kurā tā nosprieda, ka LESD 101. pants ir piemērojams arī tad, "ja izdevēju paralēla rīcība bez nekādas vienošanās turpinājās pēc tam, kad bija izbeigusies iepriekšējā aizliegtā vienošanās [...], jo ar [LESD 101. un nākamajiem pantiem] izveidotais konkurences režīms ir ieinteresēts nolīgumu vai visu tiem pielīdzināmo saskaņošanas vai koordinācijas formu ekonomiskajos rezultātos, nevis to juridiskajā formā"¹⁸. Līdz ar to LESD 101. pants bija jāatzīst par piemērojamu, ja visu nolīgumu, uz kuriem attiecās konkrētā lieta, "rezultātā mazumtirdzniecības vietu saskaņošana faktiski tika atstāta aģentūras vai tās izveidota subjekta ziņā atbilstoši šiem nolīgumiem"¹⁹.

31. Nesenākā Tiesas spriedumā *Quinn Barlo u.c./Komisija*²⁰ apelācijas sūdzības iesniedzējas Vispārējai tiesai pārmeta, ka tā ir pārkāpusi vispārējo nevainīguma prezumpcijas principu, pirmo laikposmu, kurā tās ir bijušas aizliegtās vienošanās dalībnieces, pagarinot pēc otrās pretkonkurences sanāksmes, jo Vispārējā tiesa bija konstatējusi, ka šajā sanāksmē, kas notika 1998. gada jūnijā, dalībnieces ir vienojušās par cenu paaugstināšanu šā paša gada oktobrī²¹. Tiesa nosprieda, ka "atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai saskaņā ar LESD 101. un 102. pantu izveidotais konkurences režīms ir ieinteresēts nolīgumu vai visu tiem pielīdzināmo saskaņošanas vai koordinācijas formu ekonomiskajos rezultātos, nevis to juridiskajā formā. Līdz ar to vairs spēkā neesošu aizliegto vienošanos gadījumā LESD

15 Skat. spriedumu, 1976. gada 15. jūnijs, *EMI Records* (51/75, EU:C:1976:85, 30. punkts).

16 Spriedums, 1976. gada 15. jūnijs, *EMI Records* (51/75, EU:C:1976:85, 31. punkts).

17 Spriedums, 1985. gada 3. jūlijs (243/83, EU:C:1985:284).

18 Spriedums, 1985. gada 3. jūlijs, *Binon* (243/83, EU:C:1985:284, 17. punkts).

19 Spriedums, 1985. gada 3. jūlijs, *Binon* (243/83, EU:C:1985:284, 18. punkts).

20 Spriedums, 2013. gada 30. maijs, *Quinn Barlo u.c./Komisija* (C-70/12 P, nav publicēts, EU:C:2013:351).

21 Skat. spriedumu, 2013. gada 30. maijs, *Quinn Barlo u.c./Komisija* (C-70/12 P, nav publicēts, EU:C:2013:351, 32. un 33. punkts).

101. panta piemērošanai pietiek ar to, ka šo vienošanos sekas turpinās arī pēc koluzīvo kontaktu formālas pārtraukšanas. No tā izriet, ka pārkāpuma ilgumu var novērtēt atkarībā no laikposma, kurā apsūdzētie uzņēmumi ir īstenojuši ar šo pantu aizliegtas darbības [...]. Citiem vārdiem sakot, Vispārējā tiesa būtu varējusi teorētiski konstatēt pārkāpuma esamību, piemēram, visā laikposmā, kurā bija spēkā koluzīvās cenas, kas šajā lietā būtu novedis pie apelācijas sūdzības iesniedzēju interesēm objektīvi nelabvēlīgāka rezultāta”²².

32. Lai gan šajos trijos iepriekš minētajos spriedumos tiek sniegtas dažas mūsu vērtējumam interesantas norādes, tomēr jākonstatē, ka neviens no tiem pats par sevi nav pietiekams, lai atbildētu uz uzdoto prejudiciālo jautājumu. Proti, Tiesas judikatūra, uz kuru iesniedzējtiesa ir plaši atsaukusies, ir jāaplūko tās kontekstā, proti, situācijā saistībā ar katru attiecīgo aizliegto vienošanos, no kurām neviena nav salīdzināma ar to, kas ir pamatlietā. Tādējādi lietā, kurā ir pasludināts spriedums *EMI*²³, varēja konstatēt netiešas saskaņošanas un koordinēšanas pazīmes. Spriedumā *Binon*²⁴ nolīgums bija formāli izbeigts, bet faktiski, šķiet, turpināja pastāvēt. Visbeidzot, lai gan spriedumā *Quinn Barlo u.c./Komisija*²⁵ Tiesa ir atgādinājusi savu judikatūru par vairs spēkā neesošu aizliegtu vienošanos, kuru sekas tomēr turpinās, situāciju, tas tā ir darījis, lai ļoti konkrēti konstatētu, ka nolīgums par cenām nākotnē ir ticis noslēgts pēdējās koluzīvās sanāksmes laikā.

2. Pārkāpuma ilgums un aizsargātās tiesiskās intereses

33. Lai gan saistībā ar šo triju spriedumu tvērumu mūsu lietas atrisināšanai tātad ir jāpārskata to konteksts, tomēr uzmanības vērts ir spriedums *T-Mobile Netherlands u.c.*²⁶. Tiesa tātad ir nospriedusi, ka “[LESD 101. pants], kā arī pārējie Līgumā iekļautie konkurences noteikumi ir paredzēti ne vien lai aizsargātu konkurentu vai patērētāju tiešās intereses, bet arī lai aizsargātu tirgus struktūru un līdz ar to konkurenci kā tādu. [...] saskaņoto darbību pret konkurenci vērsta mērķa konstatēšanu nevar pakārtot šo darbību tiešās saiknes ar patērētājiem piemērojamām cenām konstatēšanai. [...] saskaņotām darbībām pret konkurenci vērsts mērķis [LESD 101. panta 1. punkta] izpratnē ir tad, ja, ņemot vērā to saturu un mērķi, kā arī ievērojot to saimniecisko un tiesisko kontekstu, šīs darbības ir konkrēti piemērotas, lai nepieļautu, ierobežotu vai izkropļotu konkurenci kopējā tirgū. Nav nepieciešams nedz, lai konkurence tiktu faktiski nepieļauta, ierobežota vai izkropļota, nedz arī lai starp saskaņotām darbībām un patērētājiem piemērojamām cenām pastāvētu tiešā saikne. Informācijas apmaiņai starp konkurentiem pret konkurenci vērsts mērķis ir tad, ja ar to var novērst nenoteiktību saistībā ar attiecīgo uzņēmumu ielānoto rīcību”²⁷.

34. Tādējādi spriedums *T-Mobile Netherlands u.c.* jautājumu par pārkāpuma ilgumu ļauj aplūkot atšķirīgi no spriedumiem lietās *EMI*²⁸, *Binon*²⁹ un *Quinn Barlo u.c./Komisija*³⁰, jo viens no pamatjautājumiem, uz kuriem ir jāatbild, nosakot pārkāpuma ilgumu, ir par aizsargātām tiesiskajām interesēm, proti, klienta brīvu izvēli, iespēju iegūt labākus piedāvājumus ar vislabākajiem iespējamajiem nosacījumiem brīvā konkurencē, kā to apgalvo Komisija savos rakstveida apsvērumos. Līdz ar to pārkāpums pastāv, kamēr kolūzija formāli vai faktiski ierobežo šo iespēju. Lai novērtētu pārkāpuma ilgumu, ir jānovērtē minētā pārkāpuma ietekme uz aizsargātajām tiesiskajām interesēm un tātad *in fine* – aizliegtās vienošanās precīzais tvērums, kas ir jānosaka iesniedzējtiesai.

22 Spriedums, 2013. gada 30. maijs, *Quinn Barlo u.c./Komisija* (C-70/12 P, nav publicēts, EU:C:2013:351, 40. punkts). Izcēlums mans.

23 Spriedums, 1976. gada 15. jūnijs (51/75, EU:C:1976:85).

24 Spriedums, 1985. gada 3. jūlijs (243/83, EU:C:1985:284).

25 Spriedums, 2013. gada 30. maijs (C-70/12 P, nav publicēts, EU:C:2013:351).

26 Spriedums, 2009. gada 4. jūnijs (C-8/08, EU:C:2009:343).

27 Spriedums, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands u.c.* (C-8/08, EU:C:2009:343, 38., 39. un 43. punkts). Izcēlums mans.

28 Spriedums, 1976. gada 15. jūnijs (51/75, EU:C:1976:85).

29 Spriedums, 1985. gada 3. jūlijs (243/83, EU:C:1985:284).

30 Spriedums, 2013. gada 30. maijs (C-70/12 P, nav publicēts, EU:C:2013:351).

35. Piemērojot sprieduma *T-Mobile Netherlands* u.c.³¹ atziņas, ja lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu aprakstītā aizliegtā vienošanās skar tikai vienu publisko iepirkumu, kas attiecas uz *Keminmaa-Petäjaskoski* 400 kV pārvades līnijas projektēšanu un būvniecību, aizliegtās vienošanās pret konkurenci vērstais mērķis zustu pēc līguma parakstīšanas. Proti, pēc šīs parakstīšanas vairs neturpinātos vienošanās starp uzņēmumiem, kas ir aizliegtās vienošanās dalībnieki³², līdz ar to sprieduma *Quinn Barlo* u.c./Komisija³³ izpratnē nevarētu arī uzskatīt, ka koluzīvās cenas, kas tiek uztvertas kā aizliegtās vienošanās dalībnieku gribas izteikums, vienojoties par turpmākiem publiskiem līgumiem piemērojamām cenām, vēl ir “spēkā”. Laikposms, kurā apsūdzētie uzņēmumi ir īstenojuši aizliegtu rīcību, joprojām šī sprieduma izpratnē, tātad izbeigtos līdz ar līguma parakstīšanu.

36. Neskarot pārbaudes, kuras jāveic iesniedzējtiesai, šādu konstatējumu varētu izskaidrot, ņemot vērā katram publiskajam būvdarbu līgumam raksturīgās pazīmes un neskarot iespējamus pierādījumus par aizliegtas vienošanās esamību saistībā ar pamatlietā aplūkoto publisko būvdarbu līgumu un citiem publiskajiem būvdarbu līgumiem nākotnē³⁴. Ja, kā to apgalvo *Eltel*, būtu jāatzīst, ka līnijas *Keminmaa-Petäjaskoski* publiskā būvdarbu līguma cena tika noteikta, ņemot vērā tam raksturīgās pazīmes (proti, vienotas būves būvniecība konkrētā ģeogrāfiskā zonā noteiktā laikposmā un saskaņā ar noteiktu tehnisku procesu), manuprāt, nebūtu iespējams uzskatīt, ka šī cena tirgū, šoreiz plašā nozīmē, būtu radījusi sekas, kas pārsniedz līguma, kura ietvaros tā tika noteikta, robežas.

3. Pārkāpuma ilgums un nodoms izdarīt pārkāpumu

37. Tomēr ir jākonstatē, ka Tiesas rīcībā ir maz informācijas par pamatlietā pārņemto pārkāpjošo rīcību veidojošajiem apstākļiem. Tās rīcībā nav informācijas, piemēram, par iespējamiem koluzīviem kontaktiem vai sanāksmēm, kas būtu turpinājušās pēc līguma parakstīšanas. No papildu informācijas, kas Tiesai sniegta rakstveida atbildēs uz tās jautājumiem, tikai izriet, ka manipulācija ar publisko iepirkumu esot notikusi, vienojoties ar citu uzņēmumu, kas ir aizliegtās vienošanās dalībnieks, par fiksētu piedāvājamo cenu, otram dalībniekam piedāvājot cenu, kas noteikti ir augstāka par *Eltel* piedāvāto. *Fingrid* esot saņēmusi kopumā četrus piedāvājumus. Šādos apstākļos, ja tiek atzīts, ka aizliegtā vienošanās attiecās tikai uz šo publisko iepirkumu, līguma parakstīšana iepirkuma procedūras rezultātā ir ne tikai aizliegtās vienošanās praktiskas īstenošanas kvintesence, no tās izrietošās konkurences ierobežošanas *augstākais punkts* (tādējādi izslēdzot potenciālos konkurentus), bet arī noslēgums laikposmam, kurā bija “spēkā” slepenās cenas *Quinn Barlo* u.c./Komisija³⁵ judikatūras izpratnē.

38. Citiem vārdiem sakot, pārkāpuma ilgumu nevar nošķirt no uzņēmumu, kas ir aizliegtās vienošanās dalībnieki, nodoma izdarīt pārkāpumu. Tādā daļēji krimināltiesību jomā, kāda ir aizliegto vienošanos joma³⁶, šķiet, nav pieļaujama pārkāpuma ilguma pakārtošana tādām apstākļiem, kas nav saistīti ar pārkāpuma izdarītāju gribu, kāds ir darbu izpildes un veikšanas kārtība vai maksājumu grafiks. Tas nozīmētu, ka tiek ierobežota pārkāpuma dalībniekiem piemērojama griba jebkurā brīdī izbeigt savu pārkāpjošo rīcību. Piemēram, vai gadījumā, ja nav iespējams samaksāt līgumā noteikto cenu vai arī ir atteikums to darīt, būtu pieļaujams attiecīgi – tātad potenciāli uz nenoteiktu laiku – pagarināt pārkāpuma ilgumu, pamatojoties tikai uz to, ka joprojām ir maksājama koluzīvā cena? Es tā neuzskatu.

31 Spriedums, 2009. gada 4. jūnijs (C-8/08, EU:C:2009:343).

32 Tas tā ir neatkarīgi no tā, vai vienošanos uzskata par formālu vai faktisku.

33 Spriedums, 2013. gada 30. maijs (C-70/12 P, nav publicēts, EU:C:2013:351).

34 No Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem, kā arī ņemot vērā piecu gadu noilguma termiņu, *skatīt no konkurences ierobežošanas pārtraukšanas* (skat. Likuma par konkurences ierobežojumu novēršanu 22. pantu), kas ir piemērojams pamatlietā, tomēr izriet, ka iespējamā aizliegtā vienošanās nav turpinājusies pēc konkrēta būvdarbu līguma. Šis izvērtējums katrā ziņā ir jāveic iesniedzējtiesai.

35 Spriedums, 2013. gada 30. maijs (C-70/12 P, nav publicēts, EU:C:2013:351).

36 Par šo tematu skat. ģenerāladvokāta Ī. Bota [*Y. Bot*] secinājumus lietā *ThyssenKrupp Nirosta*/Komisija (C-352/09 P, EU:C:2010:635, 48.–52. punkts) vai arī ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumus lietā *Schenker & Co.* u.c. (C-681/11, EU:C:2013:126, 40. punkts), kā arī viņas viedokli par Atzinumu 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK, EU:C:2014:2475, 149. punkts).

39. Šī iemesla dēļ mani nepārlicina Konkurences iestādes un Somijas valdības aizstāvētā nostāja. Tātad aizliegtās vienošanās ekonomiskās sekas nevar jaukt ar tās radīto nelabvēlīgo ietekmi. Konkurenci ierobežojošā ietekme, ko ir radījusi pamatlietā aplūkotā manipulēšana ar konkrēto publiskā iepirkuma procedūru, kā rezultātā ir izslēgti konkurējošie pretendenti, kā arī ir radīts, iespējams, mākslīgs “klienta” izvēles ierobežojums, ir jānošķir no plašākas ekonomiskās ietekmes, kas ir radusies attiecībā uz klientu un turklāt – attiecībā uz klienta klientiem (piemēram, izkropļotās cenas sekas klientam, kas *per se* nav pierādījums tam, ka *Eltel* pārmestā pārkāpjošā rīcība ir turpinājusies, bet ir tikai vienas no tās sekām)³⁷.

40. Šādā situācijā, lai pārkāpums būtu turpinājies pēc tā formālas pārtraukšanas (kas pamatlietā būtu līguma parakstīšana), aizliegtajai rīcībai joprojām ir jābūt identificējamai, lai gan sekas, kas tieši neizriet no pārmestās pretkonkurences rīcības, nevar izmantot kā šīs identificēšanas pazīmes.

41. Lai noteiktu brīdi, kad pārkāpums ir beidzies, tādā situācijā kā pamatlietā, ir visbeidzot jāuzsver – ja uzņēmums, kuram tiek pārmesta pretkonkurences rīcība, nav uzvarējis iepirkumā, tad pārkāpuma beigu datums var būt piedāvājuma iesniegšanas datums, ja vien nav citu apstākļu, kas liecina par pārkāpuma turpināšanos pēc konkrētās līguma piešķiršanas procedūras. Citiem vārdiem sakot, līguma parakstīšanas datumu visos gadījumos nevar uzskatīt par noteicošo pārkāpuma beigu datuma konstatēšanai, jo šis pārkāpums noteikti ir jāizvērtē, ņemot vērā to raksturojošos subjektīvos un objektīvos apstākļus.

42. Līdzīgi līguma parakstīšanas datumu var uzskatīt par tādu, kas norāda uz pārkāpuma beigām vai arī uz to, ka koluzīvās cenas vairs nav spēkā, ar nosacījumu, ja līgumā ir pietiekami precīzi atspoguļota pušu griba saistībā ar cenām. Tas nozīmē, ka līgumam tātad ir jābūt pietiekami skaidram, šajā gadījumā – jautājumā par būvdarbu cenu.

4. Pārkāpuma ilgums, LESD 101. panta efektīva īstenošana un tiesiskuma Savienība

43. Konkurences iestāde, kā arī Somijas un Vācijas valdības apgalvo, ka pārāk īsa pārkāpuma ilguma atzišana tādā gadījumā kā pamatlietā ir pretrunā LESD 101. panta efektivitātes prasībai.

44. Es, protams, izprotu šo argumentu.

45. Tomēr norādišu, ka, tā kā Savienības tiesībās saskaņā ar tiesiskuma Savienībai raksturīgajiem principiem tiek pieļauts Savienības iestāžu un tās sabiedroto konkrētajās valstīs – valsts konkurences iestāžu – prasību noilgums, izmeklējot un sodot par LESD 101. panta pārkāpumiem, tad ir jāatmet jebkāda doma par LESD 101. panta absolūtu efektivitāti un tātad ir jāpieņem, ka atsevišķi šīs tiesību normas pārkāpumi paliek nesodīti. Citiem vārdiem sakot, mērķis nevar attaisnot visus līdzekļus³⁸.

46. Turklāt piebildīšu, ka pamatlietā ir runa par diezgan īpatnēju gadījumu un konkrētās valsts tiesībās paredzētais piecu gadu noilguma termiņš, šķiet, *prima facie* pieļauj Konkurences iestādes iejaukšanos³⁹. Ar LESD 101. panta efektīvu piemērošanu nevar attaisnot pārkāpuma ilguma mākslīgu pagarināšanu, it īpaši, neievērojot pārkāpuma izdarītāju gribu, lai pieļautu vērsanos tiesā. Tas ir vēl jo svarīgāk, jo, kā to uzsvēra Komisija, pārkāpuma ilgums ir apstākļis, kas tiek ņemts vērā, nosakot naudas soda apmēru⁴⁰.

37 Šeit piebildīšu, ka jautājums par koluzīvās cenas ietekmi uz klienta ekonomisko spēju vai cenām, kuras tas, iespējams, ir piemērojis galaklientiem, šķiet, ir jāizvērtē īpašā veidā tādā situācijā kā pamatlietā, kurā šķiet, ka *Eltel* piedāvājuma cena bija viszemākā no četriem *Fingrid* iesniegtajiem piedāvājumiem. Precizēšu – tas, ka *Eltel* piedāvājuma cena bija viszemākā, acīmredzami nemazina tā pret konkurenci vērsto raksturu, ņemot vērā to, ka tā sekas bija pārējo pretendentu izslēgšana (līdzīgi skat. spriedumu, 1995. gada 21. februāris, *SPO u.c./Komisija* (T-29/92, EU:T:1995:34, 151. punkts)).

38 Līdzīgi skat. ģenerāladvokātes J. Kokotes secinājumus lietā *Toshiba Corporation u.c.* (C-17/10, EU:C:2011:552, 54. punkts).

39 Šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu netiek lūgts lemt par valsts tiesiskā regulējuma par noilgumu saderību ar LESD 101. panta efektivitātes principu. Atbilstoši Komisijas teiktajam noilguma termiņa ilgums nav vienīgais kritērijs, kas ir jāņem vērā, jo šajā sakarā izšķiroši ir arī citi apstākļi, piemēram, tie, kas attiecas uz nosacījumiem, ar kādiem šis termiņš var tikt pārtraukts vai apturēts.

40 Skat. Regulas Nr. 1/2003 23. panta 3. punktu.

47. Līdz ar to no šī vērtējuma izriet, ka LESD 101. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka situācijā, kurā aizliegtas vienošanās dalībnieks ar tiesību subjektu, kas nav aizliegtas vienošanās dalībnieks, ir noslēdzis būvdarbu līgumu, kurš atbilst attiecīgās aizliegtās vienošanās norunām, un ja minētā aizliegtā vienošanās attiecas tikai uz šo publisko līgumu, konkurences pārkāpums principā ir atzīstams par izbeigtu datumā, kad uzņēmums, kas ir šī pārkāpuma izdarītājs, ir iesniedzis piedāvājumu saistībā ar konkrēto publisko līgumu vai – attiecīgā gadījumā – kad ir noslēgts līgums par šī būvdarbu publiskā līguma izpildi. Šāda interpretācija tomēr neietekmē iesniedzējtiesas vērtējumu par minētā līguma saturu un tā precizitātes pakāpi, it īpaši attiecībā uz cenām, precīzu aizliegtās vienošanās tvērumu, to raksturojošajiem objektīvajiem un subjektīvajiem apstākļiem, tās pret konkurenci vērstajām sekām un dažādu pierādījumu par koluzīvu rīcību, kuri atklājušies Konkurences iestādes veiktajā izmeklēšanā, vērtējumu.

VI. Secinājumi

48. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, iesaku Tiesai uz *Korkein hallinto-oikeus* (Augstākā administratīvā tiesa, Somija) uzdoto prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

LESD 101. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka situācijā, kurā aizliegtas vienošanās dalībnieks ar tiesību subjektu, kas nav aizliegtas vienošanās dalībnieks, ir noslēdzis būvdarbu līgumu, kurš atbilst attiecīgās aizliegtās vienošanās norunām, un ja minētā aizliegtā vienošanās attiecas tikai uz šo publisko līgumu, konkurences pārkāpums principā ir atzīstams par izbeigtu datumā, kad uzņēmums, kas ir šī pārkāpuma izdarītājs, ir iesniedzis piedāvājumu saistībā ar konkrēto publisko līgumu vai – attiecīgā gadījumā – kad ir noslēgts līgums par šī publiskā būvdarbu līguma izpildi. Šāda interpretācija tomēr neietekmē iesniedzējtiesas vērtējumu par minētā līguma saturu un tā precizitātes pakāpi, it īpaši attiecībā uz cenām, precīzu aizliegtās vienošanās tvērumu, to raksturojošajiem objektīvajiem un subjektīvajiem apstākļiem, tās pret konkurenci vērstajām sekām un dažādu pierādījumu par koluzīvu rīcību, kuri atklājušies Konkurences iestādes veiktajā izmeklēšanā, vērtējumu.